

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

Кобиляцька Ганна,
викладач кафедри германської філології
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
g.kobyliatska@kubg.edu.ua

Література займає особливе місце серед інших видів мистецтв. Літературний твір інколи стикається із значними перешкодами на шляху до свого читача, якщо цей читач є носієм іншої мовної системи, ніж автор твору. На допомогу приходить переклад, вид творчості, який посідає особливе місце у літературному процесі [5].

Художній переклад – це один з найкращих проявів міжкультурної взаємодії. Художній переклад має справу не з комунікативною функцією мови, а з її естетичною функцією. У художньому творі відображаються не лише певні події, а й естетичні філософські погляди автора, його світогляд. Ще одна характерна риса художньої літератури – це яскраво виражена національна забарвленість змісту і форми.

Отже, **об'єкт дослідження** – художній переклад літературних творів, **предмет** – методи і засоби здійснення художнього перекладу.

Щоб твір продовжував «жити» як мистецький витвір в новому мовному середовищі, перекладач повинен прийняти на себе функції автора, і, певною мірою, повторити творчий процес його створення, та наповнити твір новими асоціативними зв'язками, які викликали б нові образи, властиві даній мові [5].

Ще одна проблема художнього перекладу – **проблема точності і вірності**, особливо це помітно у поезії. При перекладі прози перед перекладачем постає проблема неспівпадання у смисловому навантаженні і стилістичній виразності слів та зворотів різних мов [5].

Деякі перекладознавці вважають, що для перекладу, наприклад, **іронії** потрібно використовувати принцип **контрастного зіткнення**, тобто порушення граматичної і семантичної сполучуваності, зіткнення лексики з різним стилістичним забарвленням. Інші, навпаки, зазначають, що вільний переклад, в такому випадку, дозволяє отримати бажаний результат, оскільки буквальний – може призвести до зникнення іронії.

Як і будь-який вислів із яскравим культурним підґрунтям, іронію часто неможливо перенести в іншу культуру повною мірою [1, с. 24].

Дослівний переклад іронічного вислову іншою мовою часто спотворює первинний зміст або взагалі виявляється нісенітницею, оскільки кожна культура має власні метафори, ідіоми та способи створення тонкої двозначності.

При інтерпретації тексту з інтертекстуальними посиланнями перекладачеві варто орієнтуватися не на суб'єктивні асоціації, а на національно-культурні смисли компонентів тексту. Існує два загальних підходи до відтворення в цільовому тексті інтертекстуальної іронії: **очуження та одомашнення**. **Очуження** означає збереження в цільовому тексті інтертекстуальних елементів, що асоціюються з культурою-джерелом. **Одомашнення** трактується як заміна таких культурно-специфічних елементів, що відоміші в цільовій культурі, хоч і не обов'язково належать до неї [1, с. 25].

Основною навичкою літературного перекладача вважається вміння правильно і зрозуміло передати головну думку оригінального твору читачеві. Головною метою в такому перекладі вважаються мінімальні зміни у тексті задля кращого розуміння іншомовної версії читачем. Метою такого перекладу є зображення тих самих образів і вражень, як в оригінальному прочитанні першотвору. Деякі дослідники вважають, що найкращі переклади повинні виконуватися не шляхом відбирання лексичних і синтаксичних за значенням слів, а

й пошуком художніх співвідношень. Інші ж посиляються на відтворення тексту засобами іншої мови, що призводить до проблематики питання повноцінності, точності й адекватності художнього перекладу. Переклад художніх творів передбачає від перекладача мовленнєву творчість, а це вимагає відповідної схильності [3, с. 26].

Щоб здійснювати такі види художнього перекладу, перекладач повинен мати, в першу чергу, доскональне володіння іноземними та рідною мовою, а також володіти вишуканим художнім смаком і активною мовленнєвою діяльністю.

Основними вимогами в перекладі художніх творів вважаються **точність, лаконічність, ясність і літературність**. Також в створенні художнього перекладу беруть участь знання побуту, життя, соціальної епохи та багато інших складових [3, с. 27].

Художній переклад повинен бути виконаний так, щоб атмосфера сюжету, стиль автора повністю зберігалися. Тому основною метою художнього перекладу вважається **збереження ідіостилу**. Ідіостиль (індивідуальний стиль) – система змістовних і формальних лінгвістичних характеристик, властивих творам певного автора, яка робить унікальним втілений у цих творах авторський спосіб мовного вираження.

Твори художньої літератури протиставляються іншим творам завдяки тому, що для них домінантною є **художньо-естетична функція**. Основною метою будь-якого художнього твору є здійснення певного естетичного впливу, створення художнього образу. Така естетична направленість відрізняє художнє мовлення від інших актів мовленнєвої комунікації, інформативний зміст яких є первинним, самостійним [4, с. 145].

Переклад – це мистецтво, а якщо так, то перекладач повинен мати письменницький талант. Перекладачам, як і письменникам, необхідний багатий життєвий досвід, постійно поновлюваний запас вражень. Особливо складно передати характерне мовлення персонажів. Недарма фольклорні, діалектні і жаргонні елементи часто визнають неперекладними.

Засобами передачі інформації в художніх перекладах є епітети, порівняння, метафори, авторські неологізми, фонетичні, морфемні повтори, гра слів, іронія, імена і топоніми, діалектизми тощо [4, с. 146].

Будь-який переклад – творчий процес, який характеризується індивідуальністю перекладача. Переклад художньої літератури – це нелегке завдання, адже в художній літературі використовуються образи.

Отже, до уваги пропонуються технічні способи перекладу, до яких вдається перекладач, а саме: **запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквіваленція, адаптація тощо** [4, с. 146-147].

Великою проблемою для перекладача становить переклад власних імен, географічних об'єктів (назви вулиць, древніх міст): Ron, Harry and Hermione, Severus Snape, Hogwarts. Places: Diagon Alley, Knockturn Alley («Гаррі Поттер») [2].

Під час перекладу недосвідченим перекладачем тонкі нюанси перекладу можуть бути пропущені, що обов'язково призведе до спотворювання тексту перекладу, тому тут важливо бути не просто лінгвістом та перекладачем високого рівня, а саме, бути – майстром слова, мати хист до цього, «жонглювати» словами, ідеями, художніми виразами, еквівалентами [6].

Здійснено переклад шматочка художнього тексту роману «**Мартін Іден**» Джека Лондона: підкреслені слова – це слова, до яких перекладачем були використані різні лексичні, граматичні та стилістичні трансформації, щоб як найточніше передати художні особливості у мові перекладу.

Текст оригіналу [7]	Власний переклад
“Who are you, Martin Eden? he <u>demanded</u> of himself in the looking-glass, that night when he got back to his room. He <u>gazed</u> at himself long and <u>curiously</u> . Who are you? What are you? Where do you belong? You belong by rights to girls like Lizzie Connolly.	«Хто ти, Мартіне Ідене?» – <u>запитав</u> він себе в дзеркалі того вечора, коли повернувся до своєї кімнати. Він довго та <u>проникливо дивився</u> на себе. «Хто ти? Що ти? Де твоє місце? Ти належиш по праву до <u>суспільства</u> таких дівчат, як Ліззі Конноллі».

Текст оригіналу [7]	Власний переклад
You belong with the legions of toil, with all that is low, and vulgar, and unbeautiful. You belong with the oxen and the drudges, in dirty surroundings among smells and stench. And yet you dare to open the books, to listen to beautiful music, to learn to love beautiful paintings, to speak good English, to think thoughts that none of your own kind thinks, to tear yourself away from the oxen and the Lizzie Connollys and to love a pale spirit of a woman who is a million miles beyond you and who lives in the stars! Who are you? and what are you? damn you! And are you going to make good?" — Jack London, <i>Martin Eden</i>	Ти належиш до «легіонів» важкої праці, до всього низького, вульгарного та негарного. Ти належиш до волів та тудяг, до брудного середовища, яке постійно «смердить». І все ж ти наважуєшся відкрити книги, слухати прекрасну музику, вчитися любити прекрасні картини, добре розмовляти англійською, думати про те, про що не думає ніхто з твого оточення, відірватися від волів та таких дівчат, як Ліззі Конноллі, та кохати ніжну душу жінки, яка на мільйон миль вища за тебе і яка живе серед зірок! Хто ти? І що ти? Прокляття! І як ти збираєшся все виправити?

Висновки. Отже, художній переклад представляє собою один з найскладніших видів перекладу, який вимагає від перекладача не тільки знань відповідних методик перекладу, а також й знань культурно-історичних тенденцій мови перекладу, широкої фантазії та художнього мислення, високого рівня обізнаності в культурно-естетичній сфері тощо.

Список літератури

1. Гончаренко Л. Іронія як проблема художнього перекладу. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство. Вип.207, том 219, 2013 р. С. 23-25.*
2. Гаррі Поттер и кошмар переводчика – Vox. <https://www.youtube.com/watch?v=UdbOhvjIJxI>
3. Калачевський Н., Вишневецька М., Проблематика перекладу художніх творів. Київський національний університет технологій та дизайну. С.25-27.
4. Линтвар О. До проблеми художнього перекладу. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*, вип. 30, 2012. С. 144-147.
5. Чайковська Т. Труднощі художнього перекладу. URL: https://www.rusnauka.com/SND/Philologia/6_chaykovs_ka%20t.%20v.a.doc.htm (дата звернення 28.06.2025).
6. 4 translation skills all translators need, but most bilinguals lack! <https://www.youtube.com/watch?v=yQkniUv7PHQ>
7. Martin Eden Quotes. <https://www.goodreads.com/work/quotes/1702482-martin-eden>